

Spotvogel

In 1907 schreef Jac. P. Thijsse in zijn Verkade album 'Lente': 'de spotvogel galmt den heelen dag een opgewonden lied met snelle loopjes, telkens herhaald in hooge scherpe, haast snerpende tonen, die door geen enkelen anderen vogel zoo worden voortgebracht'.

De spotvogel was toen nog overal in Nederland in allerlei gebieden te vinden en kwam in grote aantallen voor. De soort staat sinds 2004 op de Rode lijst in de categorie Gevoelig.

Het aantal in Nederland broedende spotvogels wordt geschat op 17.000 tot 25.000 paar.

Spotvogels zingen vaak melodietjes van andere vogels en geven er een heel eigen draai aan, vandaar hun naam. Het is een goede imitator en hij kan de zang van tientallen andere soorten vogels nabootsen. Het imiteren van andere vogels leverde hem allerlei bijnamen op; In oostelijk Brabant kreeg hij de bijnaam Papagootje. De bijnaam Kuleku of Kakelootje is waarschijnlijk een ander woord voor kuilder; maker van een ondiepe nestkom.

De spotvogel is goed te herkennen aan zijn zeer gevarieerde zang. De vogel heeft een bovenzijde die grijsgroen is gekleurd en de onderzijde is licht geel. De vogel heeft een dunne lichte wenkbrauwstreep en de poten zijn blauw-grijs. De snavel is behoorlijk lang en spits en de binnenzijde van keel en snavel zijn fel rood tot oranje-rood. Kenmerkend is ook het tamelijk platte voorhoofd. De vleugelpunten steken ver voorbij de gevouwen vleugel (handpenprojectie). De gele randjes aan de vleugelveren vormen een lichte vleugelbaan als de vleugels dichtgevouwen zijn.

Het leefgebied van de spotvogel bestaat uit struwelen en verspreide groepjes bomen. Het gaat dus om half open landschappen. De perfecte leefgebieden voor de spotvogel zijn parkachtige landschappen met open plekken en bomengroepen met struikgewas. Het landbouwgebied zoals het er vroeger uit zag was ideaal voor spotvogels; hagen en

houtwallen, bosranden met mantel- en zoomvegetatie, bossages en struwelen. Helaas zijn dit soort gebieden op steeds minder plekken te vinden.

Spotvogels zijn in het voorjaar één van de laatst terugkerende broedvogels in Nederland. Ze broeden tussen half mei en eind juli.

Het nest wordt een eind boven de grond gebouwd, vaak in vlierstruiken, tussen een aantal takken en is napvormig. Het bestaat voornamelijk uit wortels en gras. De spotvogel werkt het nest netjes af met dor gras, veertjes en zaadpluisjes. De buitenkant wordt meestal bekleed met iets wits; spinnenwebben, spinsel van rupsen, schilfers van berkenschors enz. Vroeger werd de spotvogel ook wel Linnenweverke of Berkenbastje genoemd.

Eind augustus vertrekt de spotvogel weer naar warmer oorden; hij overwintert in tropisch Afrika, voorbij de Sahara tot in Zuid-Afrika toe.

De spotvogel is in ons land een vrij talrijke broedvogel. Ook als doortrekker zien we de spotvogel in grote aantallen.

Het leefgebied van de spotvogel strekt zich uit van de Noordzee tot in Siberië. Het broedgebied wordt begrensd door de 50 en 60 graden Noorderbreedte meridiaan. In Groot-Brittannië en Ierland komt de spotvogel niet voor. De grootste aantallen zijn in Wit-Rusland te vinden. Nederland ligt niet ver van de zuidwestelijke grens van het verspreidingsgebied van de

spotvogel. Ten noordoosten van Nederland wordt de spotvogel snel talrijker.

De achteruitgang zou dus wel eens te maken kunnen hebben met klimaatverandering. De orpheusspotvogel, die een voorkeur heeft voor een warmer klimaat, verlegt de grenzen van zijn leefgebied naar het noorden. De orpheusspotvogel heeft kortere vleugels dan de spotvogel. In Nederland had hij vroeger ook de naam kortvleugelspotvogel.

Het broedgebied van de spotvogel brokkelt in het zuidwesten af. In Zweden en Finland breidt het broedgebied zich uit.

De spotvogel heeft waarschijnlijk last van het warmere voorjaar. Net zoals de vliegvangers komt de spotvogel te laat aan in het broedgebied om optimaal te kunnen profiteren van de seizoenspiek in de beschikbaarheid van voedsel. Door de warme voorjaren verschuift deze piek naar voren. Aangezien de spotvogel (nog) niet kan anticiperen op de vroegere voedselpiek en niet eerder in het broedgebied aankomt, komen zijn jongen dus te laat uit het ei om optimaal gebruik te kunnen maken van de voedselpiek. De spotvogel broedt bovendien maar één keer.

Wordt de spotvogel verdrongen door de orpheusspotvogel? Voorheen kwamen de twee soorten niet met elkaar in contact omdat de broedgebieden ver uit elkaar lagen. Dat is dus veranderd. Aangezien de orpheusspotvogel sneller oprukt dan de spotvogel verdwijnt komen beide soorten nu voor in Nederland. In 1990 werd het eerste broedgeval van de orpheusspotvogel in Nederland waargenomen.

Spotvogel en orpheusspotvogel zijn reproductief gezien verenigbaar en hybridisatie is dus mogelijk. Dat komt vooral voor als één van de twee soorten geen partner kan vinden van de eigen soort. Determinatie wordt dan wel erg moeilijk; de jongen kunnen dan kenmerken hebben van beide ouders.

De aantallen spotvogels zijn in de vorige eeuw zowat gehalveerd, maar lijken zich nu te stabiliseren. Vooral in de lagere delen van Nederland en in het rivierengebied is de soort nog het meest talrijk. Dit heeft te maken met zijn voorkeur voor vochtige, rijke gronden. De soort heeft niets te zoeken in exoten waar hij weinig insecten vindt. Ook vindt hij daar te weinig nestgelegenheid. Inheemse beplanting biedt dan ook de beste kansen voor spotvogels.